

Khristian A. Using of Innovational Technologies for Crimes Precaution and Prevention

Excessive and impunity of crime, obsolete technical means for the warning, detection and prevention of crime, the failure to use the latest technologies to prevent crime - this is one of the most acute problems of the society of many countries. Due to the fact that the given problem is paid much more attention in the developed countries of the world, it is necessary to introduce their positive experience and in our country.

In the modern world, prevention of crimes is important, which is to eliminate or neutralize the causes and conditions that lead to offenses, as well as to cope with the preventive influence on unstable members of society who are inclined to commit it. It prevents the commission of crimes or helps to detect them. Warning and prevention of crime is of immense importance, since it applies to the occurrence of a criminal act and harm to a person.

Some important role in preventive activities belongs to all sciences, not excluding criminalistics. The purpose of this article is to study the technical means and the latest technologies used to warning, detect and prevent crimes, and could significantly facilitate the work of not only law enforcement agencies but also allow the population to protect themselves from criminal activities on their own. The article clarifies the importance of technical means for the prevention, detection and warning of crimes. The statistics on the state of crime analysis in Ukraine for 2018 are presented. The following are technical means of crime prevention. As the development of the latest technologies does not stand in place, modern technologies and developments of foreign countries actively used by their society have been analyzed. The modern achievements of Ukrainian scientists and the latest Ukrainian developments that can be used to prevent crime in our country are not neglected either. Also, in this paper, it was noted about the achievements in the field of development and use of biometric systems, which is one of the promising areas of scientific research, the results of which can be effectively used to prevent the commission of crimes. The necessity of introducing positive experience of foreign countries in Ukraine in application of the latest technologies is mentioned, which will help not only to reveal more crimes, but also to prevent the commission of offenses.

Key words: crime, offense, prevention, warning, technical means, forensic technology, technology.

УДК 343.985.(477)

Щербинський К. С.

*здобувач Харківського державного університету
внутрішніх справ (м. Харків, Україна)*

ОПЕРАТИВНА ПРОФІЛАКТИКА РОЗБОЇВ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

У результаті аналізу теорії й практики оперативно-розшукової діяльності, узагальнення наукових ідей і підходів до вдосконалення оперативної профілактики злочинів та на підставі історичного розвитку основних способів протидії злочинності, у статті висвітлюються теоретичні погляди щодо визначення особливостей профілактики розбоїв, які вчиняються неповнолітніми,

як форми оперативно-розшукової діяльності, уточнюються терміни, надано авторське бачення.

Ключові слова: оперативна профілактика, розбої, неповнолітні, оперативні підрозділи, Національна поліція.

Постановка проблеми. Криміногенна ситуація в дитячому та молодіжному середовищі, яка склалася на теренах нашої держави, має низку невіршених проблем. Незважаючи на певні позитивні зрушення у соціальній політиці України стосовно зменшення впливу на неповнолітніх негативних явищ, які виникають під час реформування суспільства, рівень злочинності серед неповнолітніх, зокрема й розбоїв, залишається доволі високим.

Так, за даними Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України протягом останніх трьох років в Україні зареєстровано понад 3000 корисливо-насильницьких злочинів, зокрема грабежів і розбоїв, учинених неповнолітніми або за їх участю [1, с. 5]. Безперечно, такий рівень злочинності серед дітей і підлітків вказує на недостатню ефективність існуючих засобів і методів протидії даним явищем. Ця ситуація свідчить про те, що перед правоохоронними органами постають нові завдання щодо визначення стратегічних напрямів їх діяльності, пошуку нових підходів до боротьби зі злочинністю неповнолітніх, які б відповідали реаліям та враховували тенденції розвитку суспільства й держави. У цьому контексті важливим кроком є узагальнення наукових ідей і підходів до вдосконалення оперативної профілактики, як форми оперативно-розшукової діяльності щодо розбоїв, які вчиняються неповнолітніми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ще за часів СРСР загальні проблеми протидії злочинності серед неповнолітніх досліджували такі як К. М. Бейсебаєв, Н. І. Ветров, А. Я. Вилкс, В. А. Гришин, Е. А. Митрофанов, А. Н. Роша, А. В. Семенов, Г. К. Синілов.

Проблемні питання попередження втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність були піддані розгляду в роботах таких учених як: Ю. М. Антонян, Т. С. Барило, М. М. Биргеу, Ф. Г. Бурчак, І. М. Даньшин, В. В. Вітвицька, О. М. Джужа, А. І. Долгова, В. П. Ємельянов, О. М. Костенко, Л. М. Кривоченко, В. М. Кудрявцев, Н. Ф. Кузнецова, І. П. Лановенко, Ф. А. Лопушанський, П. С. Матишевський, Г. М. Мінковський, С. А. Смоктій, О. В. Тимченко та інші.

Окремі проблеми розслідування злочинів проти власності, зокрема грабежів та розбоїв, досліджувалися вітчизняними криміналістами. Цими питаннями у різні роки опікувалися О. П. Дубовий, О. М. Завадський, П. М. Кубрак, М. К. Кузьменко, О. В. Сіренко, І. М. Твердохліб, В. К. Чаюк, Г. О. Чорний, О. Г. Швидкий, Г. В. Щербакова, М. О. Яковенко та інші вчені.

Останніми роками наукові дослідження в царині організації та здійснення оперативно-розшукової діяльності з метою протидії злочинності серед неповнолітніх проводили А. Н. Данькевич, А. І. Гайдар, В. В. Гелетей, Л. В. Герасименко, М. А. Готвянська, Л. П. Маленький, В. В. Матвійчук, А. А. Михайличенко, Д. Й. Никифорчук, С. П. Пекарський, І. В. Сервецький,

С. В. Шматов та інші. Незважаючи на вагомий внесок згаданих учених у розроблення зазначеної проблематики, варто зауважити, що їх наукові пошуки стосувалися лише окремих її аспектів, актуальних на певних етапах розвитку законодавства та правоохоронної практики. Вказане зумовлює актуальність наукового пошуку, в якому вирішувались проблемні питання вдосконалення оперативної профілактики, як форми оперативно-розшукової діяльності щодо розбоїв, які вчиняються неповнолітніми. Наведені обставини й визначають актуальність запропонованої теми статті.

Формування цілей. Висвітлення теоретичних поглядів щодо визначення особливостей профілактики розбоїв, які вчиняються неповнолітніми, як форми оперативно-розшукової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Правоохоронна діяльність, яка націлена на охорону громадського порядку і забезпечення публічної безпеки, відводить велику роль профілактиці злочинності зокрема серед неповнолітніх. Особливу важливість запобіжних заходів актуалізує їх здатність на початковій стадії виявити причини і умови формування протиправної поведінки серед неповнолітніх і вжити заходів щодо її корекції.

Згідно з положеннями чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» матеріали оперативно-розшукової діяльності, зокрема, використовуються «...для попередження, виявлення, припинення злочинів» [2].

Отже, можемо дійти висновку, що невід'ємною складовою оперативно-розшукової діяльності є оперативна (оперативно-розшукова) профілактика, поняття якої останнім часом ретельно розробляється у юридичній науці. Так, наприклад, І. І. Басецький розглядає оперативно-розшукову профілактику як діяльність, що спрямована на виявлення й усунення причин злочинів, умов, що їм сприяють, а також виявлення осіб, що допускають відхилення від норм поведінки, з метою профілактичного впливу на них [3, с. 113–120].

Разом з тим це визначення оперативно-розшукової профілактики практично не відрізняється від поняття профілактики правопорушень, що розроблене у межах теорії попередження злочинності (запобігання злочинам).

Натомість переважна частина учених, виокремлюючи оперативну профілактику, як форму оперативно-розшукової діяльності, акцентують увагу на її специфічних ознаках і, зокрема:

– використання оперативно-розшукових сил, засобів і методів (гласних і негласних) щодо виявлення та усунення причин і умов злочинів, впливу на осіб з криміногенними нахилами (Е. І. Бордиловський, І. П. Козаченко, Н. Є. Філіпченко, В. П. Шиєнок, О. М. Джу́жа) [4, с. 231; 5, с. 24; 6, с. 78–94];

– вживання заходів профілактики суб'єктами оперативно-розшукової діяльності (Я. Ю. Кондрат'єв, Г. Г. Ласвський, Н. Є. Філіпченко, Г. А. Аванесов) [4, с. 43–46; 5, с. 78–95; 6, с. 16–17; 7, с. 331–372];

– прихованість впливу на об'єкти (причини злочинності, умови, які сприяють учиненню окремих видів злочинів, правопорушник та його поведінка) та реалізація профілактичних заходів від одержання негласної інформації до комбінування оперативно-розшукових можливостей щодо усунення протиправної поведінки, протиправної ситуації (обстановки), недопущення настання суспільно небезпечних наслідків (С. С. Малигін, А. Є. Чечьотін) [7, с. 202].

Отже, узагальнюючи визначене, можна дійти висновку, що важливим засобом оперативної профілактики є збір, нагромадження, оцінка та обробка відповідної розвідувальної інформації.

Слід зауважити, що основними джерелами інформації під час оперативної профілактики розбоїв, які вчиняються неповнолітніми є: негласний апарат, автоматизовані інформаційні системи, автоматизовані робочі місця, оперативні обліки, алфавітні картотеки, мережа Інтернет [8].

Відповідна оперативно-розшукова інформація має бути: точною; вірогідною; насиченою, що скорочує час і ресурс для її сприйняття, передавання; лаконічною за формою викладу; оптимальною; повною; комплексною; ієрархічною за рівнем надходження та використання для прийняття управлінських рішень; корисною для виконання завдань профілактики злочинів [9, с. 177–178].

Варто погодитися з А. А. Галочек та В. Ю. Журавльовим, які зазначають, що використання зовнішніх (стосовно системи Національної поліції) інформаційних масивів дозволить вчасно здійснювати багатофакторний перехресний аналіз оперативної та службової інформації, що забезпечить своєчасне виявлення взаємозв'язків між здавалось би розрізненими фактами [10].

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення низки завдань, а саме:

- виявлення осіб, чия поведінка, свідчить про можливість вчинення протиправного діяння;
- вивчення цих осіб і джерел негативного впливу на них;
- дослідження можливостей створення сприятливої для них обстановки;
- усунення джерел шкідливого впливу;
- виховний вплив (а при необхідності вплив за допомогою примусових заходів) на осіб, схильних до вчинення злочинів;
- контроль за поведінкою цих осіб та їх способом життя; періодичні перевірки результатів проведених профілактичних заходів.

Об'єктами оперативної профілактичної діяльності є:

- 1) суспільні відносини, які породжують причини правопорушень і умови, що сприяють їх вчиненню або полегшують їх вчинення;
- 2) фізичні та юридичні особи, щодо яких здійснюється контроль за дотриманням встановлених правил, нормативів, стандартів;
- 3) фізичні особи, щодо яких здійснюється нагляд і (або) вживаються заходи до обмеження;
- 4) фізичні особи, поведінка яких порушує соціальні норми і дає підстави суб'єктам системи профілактики прогнозувати вчинення ними правопорушення;

5) особи, здатні стати жертвами правопорушень в силу притаманних їм суб'єктивних якостей або об'єктивних властивостей.

Видами профілактики правопорушень є:

- 1) загальна профілактика правопорушень;
- 2) індивідуальна профілактика правопорушень.

Організація оперативно-розшукової діяльності передбачає аналіз і оцінку оперативної обстановки, складовими частинами якої є криміногенна і кримінальна ситуація. Така оцінка не може обійтися без кримінологічного аналізу злочинності її стану і динаміки, що детермінують стосовно і до злочинності в цілому, і до окремих її проявів як в загальноукраїнському, так і регіональному або місцевому масштабах.

Цей аналіз дозволяє визначати тенденції злочинності, її географію, кількість серед різних соціальних груп, зміни в структурі і характері криміналу, склад осіб, які вчиняють злочини, мотиви злочинної поведінки і т.д.

Отже, виконання завдань оперативної профілактики розбоїв, які вчиняються неповнолітніми потребує ширшого використання інформації, й в особливості кримінологічного характеру. Під кримінологічною інформацією розуміють сукупність відомостей про злочинність, її причини та умови, особу злочинця, шляхи і заходи профілактики правопорушень, про діяльність правоохоронних органів й інших суб'єктів запобіжної діяльності [11, с. 330].

Кримінологічна інформація повинна відповідати таким основним вимогам, як повнота, точність, достовірність, корисність, оптимальність, своєчасність [12, с. 137]. Головними джерелами кримінологічної інформації є, по-перше, статистична звітність про злочинність та результати боротьби з нею, і, по-друге, результати науково-кримінологічних досліджень.

Неповнолітніх осіб, які підлягають оперативно-розшуковому вивченню з метою подальшого профілактичного впливу на них, можна позначити загальним терміном – «особи, що становлять оперативно-профілактичний інтерес».

За даними окремих досліджень, багато неповнолітніх (особи віком від 14 до 18 років) належать до різних видів ситуативних типів злочинців, які вчиняють злочини в силу сформованих обставин, ситуації, під впливом імпульсів. Невміння володіти своїми емоціями, контролювати почуття, оцінювати ситуацію, знаходити компроміси призводить до вчинення ними злочинів з ознаками особливої жорстокості, з заподіянням фізичної чи моральної шкоди. Зазначимо, що всі властивості особистості неповнолітніх правопорушників так чи інакше знаходять відображення в їх поведінці, вчинках, стосунках з суспільством і конкретними людьми.

До предмета зазіхання корисливо-насильницьких злочинів в цілому, а розбоїв зокрема, вчинених неповнолітніми слід віднести насамперед гроші, а також речі і предмети, що мають вагомий грошовий еквівалент, – золоті прикраси, мобільні телефони, планшети, автотранспорт, модні предмети одягу, годинники тощо. Разом з тим в силу віку і відсутності

зрілого соціального досвіду вони можуть не усвідомлювати цінності окремих предметів – хутряних виробів, модних аксесуарів, творів мистецтва.

В той же час, нерідко предметом посягання стають продукти харчування, спиртні напої, а також малогабаритні предмети, що можуть бути швидко реалізовані.

Таким чином, оперативна профілактика розбоїв, які вчиняються неповнолітніми передбачає збір інформації про кримінально-активних осіб, ступеня виправлення, зв'язках, злочинному досвіді, наміри, особливості їх особистості та системи соціальних відносин. Сукупність відомостей, які дають підстави для несприятливого прогнозу, тобто виведення про ймовірність злочинної поведінки, відразу вказує на необхідність проведення індивідуальної профілактики.

Оперативна профілактика має своїм завданням аналіз оперативно-розшукової інформації про фактори, що визначають стан злочинності, причини і умови, що сприяють вчиненню правопорушень і злочинів.

У той же час оперативна профілактика, виступаючи в якості самостійної форми оперативно-розшукової діяльності є специфічною підсистемою соціальної профілактики правопорушень на загальному та індивідуальному рівнях.

Індивідуальна профілактика полягає у виявленні неповнолітніх осіб, від яких, судячи з достовірно встановлених фактів їх протиправної поведінки, можна очікувати вчинення злочинів зокрема розбійних нападів, і в проведенні щодо даних осіб активної роботи щодо недопущення з їх боку злочинів.

Таким чином, досягаються і цілі активної індивідуальної профілактики, і цілі виявлення злочинців. В рамках оперативної профілактики досягаються і загально профілактична мета. З негласних джерел можуть бути отримані відомості про умови, які сприяють вчиненню розбоїв неповнолітніми особами. Слід виділити методи загальної профілактики, які передбачають:

- усунення умов, що сприяють формуванню особистості неповнолітнього правопорушника;
- усунення умов, що полегшують вчинення злочинів на конкретних об'єктах;
- виключення посягань на громадський порядок і особистість громадян в публічних місцях тощо.

Варто підкреслити, що оперативна профілактика в практичній діяльності підрозділів кримінальної поліції не отримала широкого розвитку. Це можна пояснити наступними факторами:

- різким омолодженням післяреформеного оперативного складу кримінальної поліції;
- відсутністю в оперативних службах Національної поліції спеціальних підрозділів профілактики;
- низьким рівнем взаємодії з підрозділами ювенальної превенції;
- нерозвиненістю кримінологічної культури оперативних працівників;
- слабкому науковому забезпеченні оперативно-профілактичної роботи;

– особливостями звітної дисципліни, спрямованої на облік припинених злочинів, а ні тих, які вдалося запобігти.

Це основні причини невикористання оперативно-профілактичної функції в підрозділах кримінальної поліції.

Слід визнати, що оперативна профілактика злочинів ніколи не користувалася особливою популярністю у оперативних працівників, ще не так давно вони щиро вважали, що найкраща профілактика – це розкриття злочинів.

Віддаючи належне регулярним оперативно-профілактичним операціям та комплексним оперативно-профілактичним відпрацюванням, як засіб виявлення та оперативного реагування на конкретні причини і умови злочинності неповнолітніх, слід визнати, що вони не можуть замінити повсякденну роботу з профілактики злочинів з використанням можливостей оперативно-розшукової діяльності. Тому не зважати на оперативну профілактику, як об'єктивної необхідності в боротьбі зі злочинністю неповнолітніх – значить закривати очі на один з невикористаних резервів професійного протидії їй.

Таким чином, оперативну профілактику розбоїв, які вчиняються неповнолітніми, як форму оперативно-розшукової діяльності слід розглядати в двох аспектах: в широкому сенсі – як частина загальної профілактики злочинності в цілому і в вузькому – як спеціальну діяльність органів Національної поліції, що включає проведення необхідних оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку, в тому числі спрямованих на забезпечення захисту громадян.

Отже, «оперативна профілактика розбоїв, які вчиняються неповнолітніми» – це заснована на законах і врегульована відомчими нормативними актами науково обґрунтована діяльність, що проводиться оперативними підрозділами Національної поліції, що полягає в комплексному застосуванні гласних і негласних оперативно-розшукових можливостей, зокрема заходів оперативного (ініціативного) пошуку з метою виявлення і усунення причин розбоїв, які вчиняються неповнолітніми і умов, що їм сприяють, встановлення неповнолітніх осіб, від яких можна очікувати вчинення розбоїв та інших осіб, які втягують неповнолітніх у злочинну діяльність, здійснення відносно них попереджувально-профілактичної дії з метою недопущення з їх боку вчинення злочинів, а також забезпечення безпеки громадян, які підлягають захисту від злочинних посягань.

Висновки. Підводячи підсумки, слід наголосити на наступному. З метою підвищення ролі оперативної профілактики злочинів, зокрема розбоїв, які вчиняються неповнолітніми, на наш погляд, доцільно, по-перше, продовжити теоретичну розробку її проблем, оскільки до цих пір не досягнуто єдиної позиції навіть про сутність цього спеціального напрямку (виду, форми) превенції злочинності і, по-друге, перейти до практичних заходів із формування даної підсистеми профілактичної діяльності оперативних підрозділів Національної поліції.

Слушним, на наше переконання, є створення оперативно-профілактичних підрозділів у складі кримінальної поліції, на базі яких

можна було б випробувати саму ідею оперативної профілактики розбоїв, які вчиняються неповнолітніми, відпрацювати форми і методи оперативно-профілактичної роботи в сучасних умовах діяльності органів Національної поліції.

Не менш важливо розробити такі критерії оцінки ефективності оперативної профілактики, які стимулювали б сумлінну, цілеспрямовану діяльність по виявленню осіб і фактів, що становлять оперативно-профілактичний інтерес, правомірному впливу на об'єкти профілактики, усунення, ослаблення або нейтралізації криміногенних факторів.

Вироблення концепцій оперативної профілактики розбоїв, які вчиняються неповнолітніми, вимагає цілеспрямованих і тривалих зусиль організаційного, виховного, професійного та іншого характеру. Складовою частиною цих зусиль має стати наукове забезпечення.

Використані джерела:

1. Бистрицький Б. Ю. Розслідування грабежів, учинених неповнолітніми : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 245 с.
2. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 21.03.2019).
3. Оперативно-розыскная деятельность: Учебник. 2-е изд., доп. и перераб. ; под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Синилова, А. Ю. Шумилова. Москва : ИНФРА-М, 2004. 848 с.
4. Криминологія: підручник / О. М. Джуца, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. О. М. Джуци. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 558 с.
5. Козаченко И. П. Правовые и организационно-тактические основы оперативно-розыскной профилактики преступлений : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук; ВНИИ МВД РФ. Москва, 1992. 48 с.
6. Філіпенко Н. Є. Проблеми правого регулювання діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України. *Форум права*. № 1. 2005. С. 78-95.
7. Аванесов Г. А. Криминология и социальная профилактика / Москва: Изд-во Акад. МВД СССР, 1980. 526 с.
8. Цехан Д. М., Луцок П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання злочинам у сфері господарської діяльності оперативними підрозділами ОВС. URL : <http://criminology.onua.edu.ua> (дата звернення: 21.03.2019).
9. Білецький В. Інформаційне забезпечення оперативно-розшукової діяльності у прикордонній сфері. *Держава та суспільство*. 2011. С. 176-180.
10. Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю ОВС : метод. рекомендації / А. А. Галочек, В. Ю. Журавльов. Запоріжжя : Запорізький юрид. ін-т ДДУВС, 2008. 59 с.
11. Кушніт В. П. Оперативно-розшукова профілактика у системі протидії злочинам в Україні. URL : <http://science.lpnu.ua/sites> (дата звернення: 20.02.2019).
12. Криминологія і профілактика злочинів: курс лекцій / Ю. В. Александров, А. П. Гаврилишин, В. Г. Лихолоб та ін. Київ: Українська академія внутрішніх справ, 1996. 174 с.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2019

Щербинский К. С., соискатель Харьковского государственного университета внутренних дел (г. Харьков, Украина)

Оперативная профилактика разбоев, совершенных несовершеннолетними

В результате анализа теории и практики оперативно-розыскной деятельности, обобщение научных идей и подходов к совершенствованию оперативной профилактики преступлений и на основании исторического развития основных способов противодействия преступности, в статье освещаются теоретические взгляды относительно определения особенностей профилактики разбоев, совершаемых несовершеннолетними, как формы оперативно розыскной деятельности, уточняются определения, предоставлено авторское видение.

Ключевые слова: оперативная профилактика, разбои, несовершеннолетние, оперативные подразделения, Национальная полиция.

Shcherbynskiy K. Operative Prevention of Robberies Committed by Minors

As a result of the analysis of the theory and practice of operative and investigative activities, the synthesis of scientific ideas and approaches to the improvement of operational crime prevention and on the basis of the historical development of the main methods of combating crime, the article covers the theoretical views on the identification of peculiarities of the prevention of robbery committed by juveniles as forms of operative - investigative activities, terms are specified, author's vision is given.

The high level of crime among children and adolescents indicates the lack of effectiveness of existing means and methods of counteracting this phenomenon. This situation suggests that law enforcement agencies face new challenges in identifying strategic directions for their activities, seeking new approaches to combating juvenile delinquency, which would respond to realities and take into account the development trends of society and the state. In this context, an important step is the synthesis of scientific ideas and approaches to improving the operational prevention of robbery committed by minors, as forms of operative-search activity.

In order to increase the role of operational prevention of crimes, in particular robberies committed by minors, it is proposed: to continue the theoretical elaboration of its problems, since until now a single position has not been reached even on the essence of this special direction (type, form) of crime prevention; to proceed to practical measures for the formation of this subsystem of preventive activity of the operational units of the National Police; creation of operational and preventive units within the criminal police, on the basis of which it would be possible to test the very idea of operational prevention of robbery committed by minors, to work out the forms and methods of operational and preventive work in the current conditions of the activities of the National Police.

The necessity of developing such criteria for evaluating the effectiveness of operational prevention, which would stimulate a conscientious, purposeful activity to identify individuals and facts that constitute operational and preventive interest, legitimate influence on objects of prevention, elimination, weakening or neutralization of criminogenic factors, was emphasized.

It is proved that the development of concepts of operational prevention of robbery committed by minors requires focused and sustained efforts of

organizational, educational, professional and other nature. An integral part of these efforts should be the provision of scientific support.

Key words: operational prevention, robberies, minors, operational units, the National Police.

УДК 343.542 (477)

Юхно О.О.

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, Україна)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ТА ПЕРШОЧЕРГОВИХ ТАКТИЧНИХ ДІЙ СЛІДЧОГО ПРИ РОЗКРИТТІ Й РОЗСЛІДУВАННІ ЗГВАЛТУВАНЬ

У статті з огляду на зміни до чинного КПК України та Кримінального кодексу України, сучасних досягнень криміналістичної тактики та можливостей судової медицини, біології, генетики й різних галузей науки досліджено проблемні питання огляду місця події та першочергових слідчих (розшукових) дій при отриманні заяв про вчинене звалтування та способів вирішення проблемних питань у цьому напрямі, зокрема в теорії криміналістики, кримінального процесу та правозастосовній діяльності.

Ключові слова: звалтування, огляд місця події, першопочаткові слідчі дії, чоловік, жінка, потерпілий, статевая свобода особи, досудове розслідування, слідча ситуація, виявлення слідів, фіксація слідів злочину, предмети злочину.

Постановка проблеми. Як встановлено в процесі дослідження, в Україні продовжуються певні зміни в економічному й суспільному житті, поступовому дотриманні гендерної політики, удосконаленні моральних і більш демократичних підходів у взаєминах між чоловіком і жінкою. Демократизація нашої країни, бажання ввійти повноправним членом у міжнародне й зокрема Європейське співтовариство, суттєво впливає й на розвиток та вдосконалення статевого виховання й стан протидії статевим злочинам. Попри те, що на телебаченні й у друкованих виданнях заборонена трансляція та продаж порнографічної, еротичної та подібної до них літератури, фільмів і програм, суттєвий вплив на молодь здійснюється через мережу Інтернет, у якій є можливість більш вільно знайти будь-яку інформацію з демонстрацією про відкриті сексуальні стосунки між людьми. Усе більше й більше міжнародна спільнота впливає на неприродність у країні заходам, що дозволяють пропаганду та встановлення одностатевих стосунків, здійснення легалізації проституції тощо. Останніми роками в нашому суспільстві більш терпимим з боку батьків стало ставлення до запровадження в побуті цивільних шлюбів серед молодих людей. Водночас серед підлітків у довузівських навчальних закладах все більше розповсюджуються факти насилля над однолітками. Установлюється більше фактів насилля в сім'ях, зокрема й сексуального характеру. Попри більш